

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1838 ΤΕΛΕΤΗΣ,
ΕΠΕΤΕΙΟΝ ΗΜΕΡΑΝ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΟΡΤΗΣ
ΤΟΥ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΑΙΩΝΟΣ.

1. **Σ**ΤΗΝ 25 Μαρτίου (6 Ἀπριλ.) κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου θέλουσιν ἐμφθῆ 25 κανονβολισμοί, εἰς δὲ τὴν πόλιν θέλει παίζει ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἐκθινὰ ἄσματα.
2. Περὶ τὴν 8 ὥραν τὸ πρωὶ θέλουσιν μεταβῆ ὅλα τὰ στρατεύματα τῆς προῦρας ἑνοπλίας εἰς τὰς προδιωρισθησόμενας ἐπὶ τούτῳ θέσεις.
3. Τὴν 9 ὥραν θέλουσιν παρεμβῆ εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ὅπου θέλει ψαλλῆ δοξολογία:
 - α. Αἱ Α.Α. Μ.Μ. ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Βασίλισσα.
 - β. Οἱ Γραμματεῖς τῆς Ἐπικρατείας.
 - γ. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.
 - δ. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος.
 - ε. Ὁ Ἄρειος Πάγος.
 - ς. Τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον.
 - ζ. Ὁ Πρύτανης καὶ οἱ Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου.
 - η. Ὁ Πρόεδρος, ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ τὰ μέλη τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐρετῶν.
 - θ. Ὁ Γενικὸς Ταμίης.
 - ι. Ὁ Διοικητὴς Ἀττικῆς.
 - ια. Ὁ Ἀνώτερος Προΐσαρχος Ἀθηνῶν, καὶ οἱ ἐν τῇ πρωτευούσῃ εὐρισκόμενοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ξηρῆς καὶ θαλάσσης.
 - ιβ. Οἱ Ἰπουργικοὶ Σύμβουλοι, Πέριδροι καὶ λοιποὶ ὑπάλληλοι τῶν Γραμματειῶν.
 - ιγ. Ὁ Πρόεδρος, ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ τὰ μέλη τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν.
 - ιδ. Ὁ Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου, καὶ ὁ Ἐκκλησιαστικὸς Ταμίης.
 - ιε. Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῶν Τυπογραμμίων.
 - ις. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Βασιλ. Τυπογραφίας καὶ Αἰθηραρίας.
 - ιζ. Ὁ Διευθυντὴς Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.
4. Τὰ στρατεύματα θέλουσιν παραταχθῆ κατὰ διπλὴν σειρὰν περὶ τὸν Ναόν.
5. Τελουμέντις τῆς δοξολογίας θέλουσιν ἐμφθῆ 25 κανονβολισμοί.
6. Περὶ τὴν μεσημέριαν τὰ ἐν τῷ λιμένι Πειραιῶς εὐρισκόμενα Βασιλικὰ πλοία ἔχοντα ἀνακηρυχθέντας τὰς σημαίας των, θέλουσιν χειροκτενεῖν μετὰ κανονβολισμοῖς.
7. Εἰς τὴν ἄσιν τοῦ ἡλίου θέλουσιν ἐμφθῆ 25 κανονβολισμοί.
8. Τὸ ἑσπρας θέλει παίζει εἰς τὴν πόλιν ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ.

PROGRAMME

DE LA CÉRÉMONIE DU 25 MARS (6 AVRIL) 1838.
JOUR ANNIVERSAIRE
DE LA
FÊTE NATIONALE
CONSACRÉE EN MÉMOIRE DE LA LUTTE
POUR
L'INDÉPENDANCE HELLÉNIQUE.

1. **L**e 25 Mars (6 Avril) au lever du soleil seront tirés 25 coups de canon; dans la ville la diane sera sonnée par la musique militaire.
2. A 8 heures du matin toutes les troupes de la garnison prendront les armes pour se diriger sur les différents points qui leur seront indiqués.
3. A 9 heures se rendront à l'église de S^{te}. Irène, où il sera chanté un *te Deum*:
 - a. LL. MM. le Roi et la Reine.
 - b. MM. les secrétaires d'État.
 - c. Le conseil d'État en corps.
 - d. Le St. Synode.
 - e. La cour de l'Aréopage.
 - f. La cour des Comptes.
 - g. Le Recteur et les professeurs de l'Université.
 - h. Le président, le procureur d'État et les membres de la Cour d'Appel.
 - i. Le Caissier Général.
 - j. Le Gouverneur de la Province d'Attique.
 - k. Le commandant supérieur d'Athènes et les officiers supérieurs de terre et de mer se trouvant dans la Capitale.
 - l. Les conseillers et assesseurs ministériels, ainsi que les autres employés des ministères.
 - m. Le président, le procureur d'État et les membres du Tribunal de 1re instance.
 - n. Le président de la commission de la caisse ecclésiastique et le Caissier ecclésiastique.
 - o. Le Directeur général des postes.
 - p. Le directeur de l'imprimerie et de la lithographie royales.
 - q. Le Démarque de la ville d'Athènes, ainsi que le président et les membres du conseil municipal.
4. Les troupes seront rangées en double haie près de l'église.
5. Pendant le *te deum* 25 coups de canon seront tirés.
6. A midi tous les bâtiments royaux mouillés dans le port du Pirée seront pavoisés et salueront par des coups de canon.
7. Au coucher du soleil seront tirés 25 coups de canon.
8. Le soir la musique militaire se fera entendre dans la ville.

Η ΑΥΓΗ (Αναγνώσεις) Τετάρτη 25 Μαρτίου 2009

Αγγελική Κωνσταντακοπούλου

«Ο Χριστιανισμός νέα πατρίς διά την Ελλάδα»

Το επίσημο δίγλωσσο Πρόγραμμα της «επετείου ημέρας της εθνικής εορτής» αποτυπώνει την πολιτική απόφαση της οθωνικής εξουσίας να εορτάσει την έναρξη της Επανάστασης μαζί με τη γιορτή του Ευαγγελισμού, στη βάση μιας λειτουργικής για τη μοναρχία ιδεολογικής κατασκευής. Η παραπάνω επιλογή εγκαινιάζει μια σειρά από τις γνωστές αυθαιρεσίες της εθνικής ιστοριογραφίας, τις οποίες θα επιχειρήσουν να νομιμοποιήσουν οι Σπ. Ζαμπέλιος και Κ. Παπαρρηγόπουλος.

Το Πρόγραμμα της εθνικής εορτής, ως επίσημο ντοκουμέντο, θα μας απασχολήσει εδώ ως δείγμα κρατικής *πρακτικής ιδεολογίας*. Ακολουθώντας δηλαδή τα πιο πρόσφατα ευρωπαϊκά πρότυπα, ο Όθωνας και οι κυρίαρχες δυνάμεις, θα καλέσουν τον «ενδεδυμένον την Νεοελληνικήν στολήν του» Λαόν να συνεορτάσει τη διπλή γιορτή, μαζί με τους εκπροσώπους των κρατικών μηχανισμών, υπό τους ήχους κανονιοβολισμών και στρατιωτικής μουσικής και με δοξολογία στη μητρόπολη. Αυτή η νέα επίσημη τελετουργία μπορούσε να συνεισφέρει σε μια διττή κοινωνική λειτουργία: Να συμβάλει στη νομιμοποίηση της πρόσφατα συντεταγμένης σε εθνική βάση πολιτείας και στη διαμόρφωση μιας πιο σφιχτά ομογενοποιημένης κοινωνίας. Ταυτόχρονα, να εμπδώσει μια τελεολογική αντίληψη, σύμφωνα με την οποία το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον συγκροτούν φάσεις του αδιάλειπτου εθνικού βίου, του οποίου «πηγαί» αποτελούν ο Ελληνισμός και ο Χριστιανισμός.

Οι πρακτικές του κράτους στην περίπτωση μας προηγούνται της θεωρητικής σύνθεσης την οποία αναλαμβάνουν να επιτελέσουν κάποιοι διανοούμενοι: Ακριβώς, υποβαθμίζοντας το γεωγραφικό και κοινωνικό κατακερματισμό του αρχαίου κόσμου και αναπαριστώντας την ασυμφιλίωτη αντίθεση του αρχαίου πολίτη με τον υπήκοο του απολυταρχικού Βυζαντίου ως «φυσική της εθνικής ημών ιστορίας ολομέλεια», ο θεωρητικός της ελληνικής «ιστοριονομίας» Σπ. Ζαμπέλιος έρχεται να γεφυρώσει, στο πεδίο της ιδεολογίας, την αρχαιότητα με το Βυζάντιο, ώστε να αναβαθμιστεί ο Χριστιανισμός ως «νέα πατρίς διά την Ελλάδα» και ταυτόχρονα να «επισταθή (η μέση εποχή) εις την [...]περίβλεπτον θέσιν, όπου την εγκατασταίνει ο Χριστιανισμός» (1852). Αναζητώντας επιπλέον απάντηση στο ερώτημα «*Πώς ανεφύη το αίσθημα της πολιτικής απελευθέρωσης; [...]είναι προϊόν εσχάτως εισαχθέν παρ'ημίν, ή είναι κτήμα πατροπαράδοτον;*», μεταμορφώνει ή καλύτερα ακυρώνει τις νεοτερικές αλλαγές που επιτελούνταν τότε σ'ολόκληρη την Ευρώπη, εστιάζοντας στους «παλαιούς επιστήθιους φίλους», την Εκκλησία και τον, «προθύμως καθυποτασσόμενον» στον «εθνοπαράγωγον κλήρον», δήμο. Εξειδικεύοντας, τέλος, στο παρόν του γράφει: «*Ο Λαός τη ώρα ταύτη παριστάνει το ενεστώς και το μέλλον της κοινωνίας απέναντι τριών διαφόρων όψεων του παρελθόντος. [...]το βλέμμα εις τα πρόσω από του όπισθεν στρέφον, διασκοπεύει πέρα μεσαιώνος την γην της κληρονομίας του, οραματίζεται πόρρω νυκτός τον όρθρον του Ευαγγελισμού*» (1857).

Η θρησκευτική νοηματοδότηση της εθνικής εορτής, συμπίπτει με την αναβαθμισμένη συμμετοχή της Εκκλησίας ως θεσμού στο ελληνικό βασίλειο: Στο πλαίσιο της διττής –κοσμική και θρησκευτική– σημασιοδότησης του εορτασμού, ο κοσμικός χαρακτήρας της Επανάστασης χάνει την αποκλειστικότητά του και περιστελλεται, για λόγους που σχετίζονται, όπως είναι γνωστό,

κυρίως με τη δημιουργία αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδος ή, αλλιώς, με τη δυσκολία αποκοπής του *ομφάλιου λώρου* από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Ταυτόχρονα, το δικαίωμα της (ανα)παράστασης του κορυφαίου γεγονότος της νεοελληνικής ιστορίας εκχωρείται από το κράτος ενμέρει στο θεσμό της Εκκλησίας, με ένα επιπλέον στόχο. Η κατακύρωση των νεότερων πολιτικών θεσμών «υπό τους οiwονούς της θρησκείας» μπορούσε να συσπειρώσει ευρύτερα στρώματα πληθυσμού, τους αγρότες που εξακολουθούσαν να βιώνουν τη νέα κατάσταση ως υπήκοοι, δηλαδή με τους θεοκρατικούς/ μοναρχικούς όρους της οθωμανικής κυριαρχίας, όπως και κάποιες κοινωνικές δυνάμεις, που ενταγμένες πριν στον οθωμανικό μηχανισμό δυσφορούσαν στην επιβολή πολιτικών νεοτερισμών. Η *ιεροποίηση* όμως της εθνικής ζωής αποχτούσε μια ευρύτερη κοινωνική λειτουργία, αν σκεφτούμε ότι οι κυρίαρχες ελληνικές δυνάμεις βρίσκονταν σε οικονομική ανασφάλεια και είχαν αντιφατικές και αμφιβόλου ριζοσπαστικότητας αντιλήψεις περί ισοπολιτείας και εθνικής ανεξαρτησίας απέναντι στις Μεγάλες δυνάμεις –κοινωνικο-πολιτικές προϋποθέσεις που ευνοούν την αυξημένη ιδεολογικοποίηση της ζωής του κράτους.

Αντίστροφα, μέσα από τη διττή σημασιодότηση της γιορτής και ο θεσμός της Εκκλησίας ενισχύεται ανάλογα. Μετά τους κοινωνικούς και ιδεολογικούς κλυδωνισμούς πριν και κατά την Επανάσταση, η Εκκλησία, θεσμός *ζωωμένος* για αιώνες μέσα στις εξουσιαστικές σχέσεις της Βυζαντινής και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, καταφέρνει να αναδυθεί και μέσα από το νεότευκτο εθνικό κράτος αναβαπτισμένη και ενισχυμένη. Έκτοτε, η σύμφυση δύο φαινομενικά αντιφατικών πρακτικών ιδεολογιών –της κοσμικότητας και της θεοκρατίας– δείχνει, εκτός από την ήδη εδραιωμένη στους χρόνους της σκλαβιάς ισχύ του θεσμού της Εκκλησίας, τη νέα κοινωνική λειτουργία της Ορθοδοξίας ως συνδετικού κρίκου ανάμεσα στους πολίτες – «διοποίησις» και «συναφομοίωσις» όλων των εθνικών «συστατικών στοιχείων» και των «τελεσιουργών δυνάμεων», τα οποία «ενδεικνύουσι της μηχανής την εσωτερικήν συναρμογήν». Στη βάση, τέλος, της ιδεαλιστικής και τελεολογικής συλλογιστικής του, ο Ζαμπέλιος προβάλλει το Ευαγγέλιο και το ναό της Αγίας Σοφίας ως δείκτες για «την οροθεσίαν της Νεοελληνικής εθνότητας» (1852). Πρόκειται για μια, θρησκευτικά προσδιορισμένη, γεωπολιτική διατύπωση της ελληνικής ιδεατής επικράτειας, ό,τι δηλαδή έχει κιόλας διατυπωθεί στο ελληνικό κοινοβούλιο ως «μεγάλη ιδέα».

Οι παραπάνω βέβαια πτυχές αφορούν στη συγκυρία του 1838 και στην πρώιμη φάση της συγκρότησης της εθνικής ιδεολογίας. Τι γίνεται όμως με τη σημερινή δυνατότητά μας να κατανοήσουμε το '21 με τους όρους των ζωντανών τότε ανθρώπων, όταν η κοινωνική λειτουργία της ιστορικής γνώσης μετασηματίζεται μπροστά στα μάτια μας, αποποιούμενη όχι απλώς το νομιμοποιητικό εθνικό της στόχο –συλλογιστική ενάντια στην οποία ασκήθηκε πειστική κριτική από τη Νέα ιστορία τον 20^ο αι.– αλλά και τον κριτικό λόγο απέναντι στις πολυπόικλες εξουσίες που αναλαμβάνουν σήμερα να τη διαχειριστούν;

Μια βαλβίδα ασφαλείας για τον *εν ερηγόρσει* ιστορικό είναι η διερεύνηση των κοινωνικών και ιδιαίτερα των εξουσιαστικών σχέσεων σε κάθε ιστορικό φαινόμενο. Ειδικότερα η Επανάσταση, ως επεισόδιο της «Ευρώπης των εθνικοτήτων» και ως γενέθλια διαδικασία του ίδιου του ελληνικού κράτους, εκτός από πεδίο ιστορικής έρευνας, μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά, χωρίς τους συνήθεις αναχρονισμούς, και για την κριτική και των σημερινών διεθνοποιημένων

διακυβευμάτων των μετασχηματιζόμενων εθνικών κρατών. Μ'άλλα λόγια, πέρα από τα ψευδοδιλήμματα της εθνικής ιστοριογραφίας περί αντικειμενικότητας του ιστορικού αλλά και πέρα από το σχετικισμό που εμφιλοχωρεί σε σύγχρονες μελέτες, η γνώση για την Επανάσταση του '21 δεν μπορεί να νοηθεί ξεκομμένη από την κριτική του παρόντος και της παραγόμενης σήμερα μνήμης. Κι αυτό γιατί η ιστορ(ιογραφ)ία, τουλάχιστον γι'αυτούς που δεν συμφωνούν με το μετασχηματισμό της σε μια μνήμη «αυτοπροσδιοριζόμενων» ατόμων ή μιας οποιασδήποτε virtual reality, έχει νόημα μόνο ως κοινωνική και κριτική γνώση για το παρόν και το παρελθόν συνάμα.

Η Α. Κωνσταντακοπούλου διδάσκει Βαλκανική Ιστορία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.